

Iwona RODAK

BOGATY OWOC ŻYCIA I PRACY

Sprawozdanie z sesji „Czesław Zgorzelski – uczony i wychowawca”

W dniach 5-6 maja 1997 roku w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbyła się, zorganizowana przez Katedrę Oświecenia i Romantyzmu z pomocą sekcji filologii polskiej KUL, sesja poświęcona osobie (zmarłego 26 sierpnia 1996 r.) prof. Czesława Zgorzelskiego, wybitnego uczonego, znawcy literatury oświecenia i romantyzmu, edytora dzieł Adama Mickiewicza i Kazimierza Brodzińskiego, przez wiele lat związanego z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim.

Sylwetkę prof. Czesława Zgorzelskiego przedstawił Marian Maciejewski. Mówił o jego postawie patriotycznej (działalność w AK w czasie II wojny światowej), aktywnym uczestnictwie w życiu Kościoła katolickiego, zaangażowaniu w pracę dydaktyczną. Prelegent podkreślił wkład Profesora w tworzenie w KUL-u zespołu filologów zajmujących się literaturą oświeceniową i romantyczną oraz śledzących obecność tych tradycji w literaturze współczesnej. Postać uczonego przybliżyli również Irena Sławińska, Michał Łeśiów, Jolanta Bednarczykówna oraz Wacław Pyczek, których wypowiedzi o charakterze wspomnieniowym były

cennym dopełnieniem referatów prezentujących zainteresowania naukowe Profesora. Andrzej Paluchowski poświęcił swój referat pokazaniu odrębnego miejsca, jakie w nauce o literaturze zajął Profesor w trudnych latach powojennych, kiedy większość naukowców mniej lub bardziej wyraźnie zbliżała się ku marksistowskiej koncepcji nauki.

W trakcie sesji można było wysłuchać kilku referatów dotyczących głównego nurtu badań prof. Czesława Zgorzelskiego: najkrócej określa go tytuł jednego ze zbiorów studiów uczonego: *Od oświecenia ku romantyzmowi i współczesności*. Badań Profesora nad literaturą przedromantyczną dotyczyły dwa odczyty: zapowiedziany w programie referat Romana Doktora oraz zgłoszone już w trakcie trwania sesji wystąpienie Piotra Żbikowskiego. Roman Doktor zaprezentował prace uczonego dotyczące literatury przedromantycznej – przede wszystkim oświeceniowej, ale uwzględnił też wypowiedzi o literaturze epok wcześniejszych, zwracając na przykład uwagę na prace poświęcone twórczości Jana Kochanowskiego. Przedstawiając dorobek prof. Zgorzelskiego w układzie chronologicznym pre-

legent wspomniał o wpływie prac Profesora na prace innych badaczy zajmujących się literaturą przełomu wieków XVIII i XIX.

Dariusz Seweryn mówił o pracach Czesława Zgorzelskiego dotyczących poezji lirycznej Adama Mickiewicza. Prelegent zauważył odmienne traktowanie aspektu monograficznego w pracach Profesora. Prace poświęcone Mickiewiczowi układają się w obraz monografii odległy od klasycznego podziału na życie i twórczość artysty, a ukazujący drogi przemian gatunkowych w jego poezji. Dariusz Seweryn zaprezentował pogląd, iż mimo że uczonego obserwował twórczość poety przez pryzmat procesu historycznoliterackiego, śledząc przemiany w ramach gatunków literackich i związane z nimi zmiany w języku poetyckim, to u podstaw zainteresowań badawczych prof. Czesława Zgorzelskiego, jako czytelnika tekstów lirycznych, tkwił autentyczny podziw dla poezji Mickiewicza. Poezji tej przypatrywał się Profesor tak, jakby była to twórczość autora współczesnego badaczowi. Wniosek ten wyprowadził prelegent z obserwacji języka szkiców i esejów uczonego.

Odmienne zdanie na temat postawy badawczej prof. Czesława Zgorzelskiego wobec dzieła literackiego przedstawiła Małgorzata Łukaszuk-Piekara w referacie zatytułowanym „Czesław Zgorzelski – pytania o poezję «naszego czasu»”. Zaprezentowała ona pogląd, iż po wojnie zainteresowania Profesora literaturą najnowszą nie miały charakteru krytycznoliterackiego (z zasady nacechowanego subiektywizmem). Badacz przyglądał się sztuce współczesnej w aspekcie historycznoliterackim, w celu uchwycenia kierunku zmian w procesie

historycznym. Celem badań było wyznaczenie istoty tej literatury, skodyfikowanie zmian, umieszczenie tekstów współczesnych w kontekście tradycji literackiej. Prelegentka zauważyła stabilność warsztatu badacza przejawiającą się w takim samym języku i stałych kryteriach ocen oraz w podejmowaniu tych samych problemów zarówno przy opisie liryki współczesnej, jak i tej powstałej w minionych epokach literackich.

Wydaje się, że Profesor przyjmował obie wspomniane wyżej postawy badawcze: tam, gdzie niemożliwy był dystans czasowy, starał się utrzymać dystans emocjonalny (niemożliwy przy działaniach krytycznoliterackich).

Do badań literatury romantycznej nawiązywał tekst Danuty Zamącińskiej-Paluchowskiej, która zajęła się prześledzeniem prac uczonego poświęconych drugiemu z wielkich romantyków – Juliuszowi Słowackiemu. Jest charakterystyczne to, że prof. Czesław Zgorzelski, jako świetny znawca twórczości Juliusza Słowackiego (w czasie pracy w Ossolineum miał możliwość bezpośredniego kontaktu z rękopisami poety), świadomie ograniczał publikacje dotyczące tego autora. Swoją olbrzymią wiedzą dotyczącą tego twórcy dzielił się w bezpośrednich kontaktach ze swoimi współpracownikami i uczniami, znacznie rzadziej pisał na ten temat. Pomimo że był świetnym znawcą zagadnień edytorskich i znał rękopisy poety, nie napisał żadnego tekstu poświęconego tym problemom. Profesor nie przedrukował też większości studiów poświęconych Słowackiemu w wydaniu zbioru *Liryka w pełni romantyczna*, pozostawiając je porozrzucane po specjalistycznych czasopismach. Olbrzymia wiedza prof. Czesława Zgorzelskiego na temat liry-

ki Juliusza Słowackiego, znana jego uczniom i współpracownikom, pozostanie w znaczącej części niedostępna dla szerszego kręgu odbiorców.

Aleksander Nawarecki śledził w pracach prof. Czesława Zgorzelskiego tematykę elegijną. Oryginalnym pomysłem było połączenie obserwacji studiów i esejów uczonego z wrażeniami wyniesionymi z osobistych spotkań autora wypowiedzi z Profesorem i śledzenia na obu polach tych samych wątków.

Interesującym uzupełnieniem tematów polonistycznych był referat Jana Orłowskiego dotyczący zainteresowań prof. Czesława Zgorzelskiego literaturą rosyjską i badań prowadzonych przez Profesora w tej dziedzinie, która to sfera badań uczonego jest mało znana.

Sesja wywołała znaczne zainteresowanie w środowisku polonistycznym. W ciągu obu dni obrad przysłuchiwało się wielu studentów filologii polskiej z obu lubelskich uniwersytetów. Obecni byli dawni uczniowie Profesora, a także pracownicy naukowcy z Lublina, Rzeszowa, Częstochowy i Katowic. W spotkaniu wzięli też udział członkowie rodziny prof. Czesława Zgorzelskiego: żona Salomea i syn Andrzej z żoną. Profesor Andrzej Zgorzelski podziękował ze wzruszeniem wszystkim uczestnikom sesji poświęconej jego ojcu za przygotowanie i udział w obradach.

Wszystkie przewidziane na sesję referaty znajdą się w książce, która wkrótce (miejmy nadzieję) ukaże się nakładem TN KUL.